

Datum

2022-11-16

Vår referens

Elmira Bavel

Planeringssekreterare

elmira.bavel@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Remiss - Handlingsplan för den nationella minoriteten romer i Malmö ÖFN-2022-355

Sammanfattning

Överförmyndarnämnden har fått möjlighet att yttra sig om förslag till *Handlingsplan för den nationella minoriteten romer i Malmö 2023–2025*. Överförmyndarnämnden omnämns inte i handlingsplanen direkt, men berörs av dess innehåll då nämndens verksamhet organisatoriskt tillhör arbetsmarknads- och socialförvaltningen. De delar av förslaget som behandlar arbetsmarknads- och socialnämndens insatser framåt bedöms som relevanta även för överförmyndarnämndens verksamhet. Intentionen är därför att verksamheten ska ansluta i genomförandet av insatserna.

En samhällsutmaning som enligt arbetsmarknads- och socialförvaltningen bör hanteras inom ramen för en uppdaterad handlingsplan är den bristande tilltro till det offentliga som många romer upplever. Förvaltningen har haft en nära dialog med RIKC under revideringsprocessen. I dialogen har förvaltningen lagt betoning på vikten av att formulera insatser som ökar förståelsen för olika aktörers uppdrag hos den romska minoritetsgruppen och som kan bidra till att stärka förtroendet för förvaltningens verksamheter ur ett långsiktigt perspektiv.

Ökad delaktighet och inflytande för den romska befolkningen i Malmö kräver att staden arbetar tillsammans. Förvaltningen anser att föreliggande förslag kan utvecklas och skapa bättre förutsättningar till samarbete mellan stadens förvaltningar och samverka med andra myndigheter. Ökat samarbete och samverka skulle bidra till en bättre samordning av stödet riktat mot enskilda individer och familjer som har kontakt med olika verksamheter i staden.

Då romers rättigheter i grunden är mänskliga rättigheter är förvaltningens uppfattning att det skulle vara gynnsamt att knyta an det kommande arbetet med handlingsplanen till stadens arbete med mänskliga rättigheter. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen anser att ett barnrätts- och jämställdhetsperspektiv på ett tydligare sätt kan inkluderas i handlingsplanen.

Förslag till beslut

Överförmyndarnämnden föreslås besluta:

1. Överförmyndarnämnden godkänner yttrandet avseende handlingsplan för den nationella minoriteten romer i Malmö.
2. Överförmyndarnämnden skickar yttrandet vidare till kulturnämnden.
3. Överförmyndarnämnden justerar paragrafen omedelbart.

Beslutsunderlag

- Remiss - Handlingsplan för den nationella minoriteten romer i Malmö 2023-2025
- G-Tjänsteskrivelse-ÖFN 221128 Handlingsplan för den nationella minoriteten romer i Malmö
- Förslag till yttrande- ÖFN 221128 - Handlingsplan för den nationella minoriteten romer i Malmö

Beslutsplanering

Presidieberedning överförmyndarnämnden 2022-11-18

Överförmyndarnämnden 2022-11-28

Beslutet skickas till

Kulturnämnden

Ärendet

Överförmyndarnämnden har fått möjlighet att yttra sig om förslag till *Handlingsplan för den nationella minoriteten romer i Malmö 2023–2025*. Överförmyndarnämnden omnämns inte i handlingsplanen direkt, men berörs av dess innehåll då nämndens verksamhet organisatoriskt tillhör arbetsmarknads- och socialförvaltningen.

Malmö stad har haft en handlingsplan för den romska minoriteten sedan 2016. Den nuvarande handlingsplanen 2020–2022 har reviderats under 2022. Föreliggande förslag till ny handlingsplan beskriver övergripande mål och ett antal delmål som med vissa undantag är samma för de nämnder som beskrivs beröras av arbetet framåt. Målen är inriktade på att öka kunskapen och förståelsen bland medarbetare i staden, främja samarbete mellan förvaltningarna och RIKC samt bidra till att öka tilliten mellan den romska minoriteten i Malmö och stadens verksamheter.

I förslaget till handlingsplan är ett antal insatser formulerade. Insatserna varierar i viss mån beroende på nämnder och förvaltningars uppdrag och primära målgrupp. De delar av det reviderade förslaget som behandlar arbetsmarknads- och socialnämnden insatser framåt bedöms som relevanta även för överförmyndarnämndens verksamhet. Intentionen är därför att verksamheten ska ansluta i genomförandet av insatserna.

Handlingsplanen *kompletterar Policy avseende Malmö stads arbete med att tillgodose de nationella minoriteternas rättigheter* som antogs 2016 av kommunstyrelsen. Policyns syfte är att säkerställa att staden arbetar aktivt med att tillgodose de nationella minoriteternas rättigheter utifrån rådande lagstiftning. Romskt informations- och kunskapscenter (härefter RIKC) har kommunstyrelsens uppdrag att samordna framtagande, uppföljning och rapportering av handlingsplanen och tillhör organisatoriskt kulturnämnden.

Den nationella minoritetspolitiken

Den nationella minoritetspolitiken är baserad på Europarådets *Ramkonvention om skydd för nationella minoriteter* som Sverige ratificerade år 2000. I samband med ratificeringen angavs att de nationella minoriteterna i Sverige är samer, judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar.

Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk trädde i kraft 1 januari 2010. Minoritetslagen är en rättighetslag som reglerar förhållandet mellan nationella minoriteter och det allmänna. De minoritetsgrupper som omfattas av lagen har rätt till vissa bestämda insatser.

All offentlig verksamhet har enligt minoritetslagstiftningen ett särskilt ansvar att skydda och främja de nationella minoritetsspråken samt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur. I 5b§ minoritetslagen anges att kommuner och landsting ska anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete.

Den 1 januari 2019 stärktes lagstiftningen. Ändringarna omfattade förstärkningar i de allmänna bestämmelserna som gäller samtliga nationella minoriteter och minoritetsspråk, bland annat:

- en skyldighet att informera minoriteterna om deras rättigheter och det allmännas ansvar,
- att samråd med de nationella minoriteterna ska ske genom strukturerad dialog, samt
- att barns och ungas möjlighet till inflytande och samråd särskilt ska främjas.

I övrigt stärktes rätten till förskola och äldreomsorg på vissa minoritetsspråk.

Regeringen har även antagit en strategi för romsk inkludering perioden 2012 till 2032. Det övergripande målet i strategin är att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som inte är rom. Kvinnor och barn är särskilt prioriterade i det strategiska arbetet.

Förvaltningens överväganden

Arbetsmarknads- och socialförvaltningens verksamheter ska alltid bemöta den enskilde Malmöbon som en individ med egna resurser och förutsättningar, oavsett bakgrund eller gruppstillhörighet. Genomförandet av nuvarande *Handlingsplan för den nationella minoriteten romer i Malmö 2020–2022* har bedrivits inom ramen för förvaltningens arbete mot diskriminering och varit av förebyggande karaktär.

Riktningen i arbetet mot diskriminering är att medarbetare ska ha kompetens om vad diskriminering är och hur det tar sig uttryck. Samt att förvaltningen ska uppehålla kontinuerliga insatser som uppmärksammar och utmanar bemötande och arbetssätt som riskerar att utgå från stereotypa normer och föreställningar. Alla förvaltningens verksamheter ska delta i det gemensamma arbetet mot diskriminering för att bidra till jämlika och likvärdiga verksamheter. Förslaget till ny handlingsplan passar väl in i förvaltningens fortsatta arbete med att förebygga diskriminering.

En samhällsutmaning som enligt arbetsmarknads- och socialförvaltningen bör hanteras inom ramen för en reviderad handlingsplan är den bristande tilltro till det offentliga som många romer upplever. Denna bristande tilltro har i hög utsträckning sin bakgrund i den diskriminering som romer har erfarit i kontakten med myndigheter. Även mer samtida exempel, som den desinformationskampanj om socialtjänsten som under 2022 har fått stor spridning, skapar osäkerhet kring socialtjänstens uppdrag och påverkar huruvida individer och familjer vågar vända sig till förvaltningens verksamheter för stöd och hjälp.

Under revideringsprocessen av föreliggande handlingsplan har representanter från arbetsmarknads- och socialförvaltningen fört en nära dialog med RIKC. Ambitionen har med

anledning av ovan beskriven utmaning varit att formulera verkningsfulla insatser som ökar förståelsen för olika aktörers uppdrag hos målgruppen och som kan bidra till att stärka förtroendet för förvaltningens verksamheter ur ett långsiktigt perspektiv.

I dialogen har förvaltningen även efterfrågat ett närmare samarbete med RIKC kring insatser där detta bedöms som nödvändigt, exempelvis informationsinsatser riktade mot målgruppen. Samarbete underlättar löpande informations- och kunskapsutbyte mellan medarbetare på centret respektive förvaltningen, vilket bidrar till gemensam kompetensutveckling och till att staden kan nå målgruppen mer koordinerat.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen anser att revideringsprocessen har präglats av hög delaktighet. Förvaltningen har kunnat påverka utformningen av insatserna så att de bättre överensstämmer med den riktning som förvaltningen anser är nödvändig. De förslag på insatser som rör förvaltningen bedöms vara relevanta för stora delar av verksamheten och genomförbara under perioden 2023–2025. Framåt behövs dock fortsatt dialog med RIKC om hur handlingsplanen ska omsättas i ett genomförande, inte minst vad gäller de insatser där målgruppen berörs direkt.

Ökad delaktighet och inflytande för den romska befolkningen i Malmö kräver att staden arbetar tillsammans. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen anser därför att förslaget till handlingsplan kan utvecklas för att skapa bättre förutsättningar till samarbete mellan stadens förvaltningar och samverka med andra myndigheter. Handlingsplanen innehåller exempelvis inga kommungemensamma insatser, och adresserar inte på ett tydligt sätt vikten av samarbete och samverka för att nå handlingsplanens övergripande mål.

Eftersom handlingsplanens mål, delmål och flertalet insatser i princip är samma för samtliga berörda nämnder anser förvaltningen att många insatser med fördel skulle kunna genomföras tillsammans med andra, bland annat informations- och kompetensutvecklingsinsatser. Ökat samarbete och samverka skulle också bidra till en bättre samordning av stödet riktat mot enskilda individer och familjer som har kontakt med olika verksamheter i staden. I RIKC samordnande roll bör ingå att planera för och underlätta sådana samarbeten mellan förvaltningarna.

Den romska minoritetsgruppens rättigheter är i grunden mänskliga rättigheter. Förvaltningens uppfattning är att det skulle vara gynnsamt att knyta samman arbetet för att tillgodose den romska minoritetsgruppens rättigheter närmre stadens arbete med mänskliga rättigheter. Vissa insatser skulle då tydligare kunna bedrivas mer kontinuerligt inom ordinarie verksamhet, exempelvis i kombination med insatser som rör barnets rättigheter. På så sätt skulle risken att arbetet med minoriteters rättigheter prioriteras bort och/eller hanteras separat påtagligt minska.

Inför att förslaget till handlingsplan eventuellt börjar gälla 2023 anser arbetsmarknads- och socialförvaltningen att det är nödvändigt att förtydliga relationen mellan stadens nya policy för mänskliga rättigheter¹ och stadens policy avseende *Malmö stads arbete med att tillgodose de nationella minoriteternas rättigheter*. Bland annat behövs en större kunskap och förståelse inom nämnder och förvaltningar kring varför de nationella minoriteterna har särskilda rättigheter.

¹ Malmö stads policy för mänskliga rättigheter började gälla 1 oktober 2022

Barnets rättigheter

Enligt barnkonventionen ska barn som tillhör minoritetsgrupper eller minoritetsbefolkningar ha rätt till sitt språk, sin kultur och religion. Konventionsstaterna ska också respektera och tillförsäkra att alla barn får tillgång till sina rättigheter oavsett barnets eller dess förälders eller vårdnadshavares bakgrund, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, funktionsnedsättning, börd eller ställning i övrigt.²

Både minoritetslagstiftningen och regeringens strategi för romsk inkludering perioden 2012 till 2032 beskriver att barns möjlighet att utveckla en kulturell identitet och språk ska främjas särskilt. Romska barn ska ha förutsättningar att delta i samhället på lika villkor som andra barn.

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen anser att föreliggande förslag till handlingsplan saknar ett utpräglat barnrättsperspektiv. För att handlingsplanen ska bidra till att barns rättigheter i högre uträkning blir tillgodosedda bör handlingsplanen tydligare beskriva, förslagsvis i ett eget avsnitt, vilka rättigheter som gäller barn särskilt och på vilket sätt en handlingsplan för romsk inkludering och delaktighet bidrar till och har betydelse för barnens liv, hälsa och utveckling.

Jämställdhet och jämlikhet

Rapporten *Romska flickor och kvinnors livs- och hälsosituation*,³ visar att romska flickor och kvinnor upplever att de blir sämre bemötta av olika aktörer i samhället, har lägre förtroende för olika samhällsfunktioner och har sämre hälsa jämfört med den totala kvinnliga befolkningen. I regeringens strategi för romsk inkludering är kvinnor och barn prioriterade. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen anser att det tydligare bör kommuniceras att dessa målgrupper även är prioriterade i Malmö stads arbete och att flickor och kvinnors rättigheter ska uppmärksammas särskilt.

Principen om icke-diskriminering utgör en av hörnstenarna för alla mänskliga rättigheter. Många romer döljer eller tonar ned sin identitet, bland annat för att undvika diskriminering och fördomar. Romer i Sverige har också fortfarande mycket sämre levnadsvillkor än övriga delar av befolkningen. Det finns stora utmaningar i fråga om utbildning, arbete, bostad, hälsa, social omsorg och trygghet.⁴ För att skapa jämlika och likvärdiga verksamheter krävs att stadens förvaltningar har bred kunskap om diskriminering och lagstiftning, men också en fördjupad kunskap om olika samhällsgruppers utsatthet och livsvillkor som motverkar delaktighet och inflytande.

För att föreliggande förslag till handlingsplan ska bidra till ett mer jämställt och jämlikt Malmö måste genomförandet av formulerade insatser tydligt präglas av dessa perspektiv. Inom ramen för insatserna måste åtgärder vid behov vidtas för att säkra att dessa principer genomsyrar både det strategiska arbetet och mötet med målgruppen.

Ansvariga

² *Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter*, artikel 2 och artikel 30

³ *Romska flickor och kvinnors livs- och hälsosituation*, Folkhälsomyndigheten (2015)

⁴ *Arbetet med regeringens strategi för romsk inkludering 2012–2032*, Kulturdepartementet

Jonas Magnusson Enhetschef
Britt-Marie Pettersson Förvaltningschef